

חידושי תורה

שהינו משה

הנושא: המציאות מדברת בעד עצמה? - או לא!

הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים:

<p style="text-align: right;">2</p> <p>היא אומרת: מוכת עץ אני</p> <p style="text-align: center;">והוא אומר: לא כי אלא דרוסת איש את</p> <p style="text-align: center;">ר"ג ור"א אומרים: נאמנת!</p> <p>ורבי יהושע אומר: לא מפיה אנו חיים, אלא הרי זו בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראיה לדבריה.</p>	<p style="text-align: right;">1</p> <p>היא אומרת: משארסתני נאנסתי, ונסתתפה שדהו</p> <p style="text-align: center;">והוא אומר: לא כי אלא עד שלא ארסתין, והיה מקחי מקח טעות.</p> <p style="text-align: center;">ר"ג, ור"א אומרים: נאמנת!</p> <p>ורבי יהושע אומר: לא מפיה אנו חיים, אלא הרי זו בחזקת בעולה עד עד שלא תתארס והטעתו, עד שתביא ראיה לדבריה.</p>
--	---

היתה מעוברת

ראוה מדברת עם אחר:

<p style="text-align: right;">4</p> <p>- ואמרו לה: מה טיבו של עובר זה? - "מאיש פלוני וכהן הוא!" ר"ג ור"א אומרים: נאמנת! ור"י אומר: לא מפיה אנו חיים, אלא הרי זו בחזקת מעוברת לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה.</p>	<p style="text-align: right;">3</p> <p>- ואמרו לה: מה טיבו של איש זה? - "איש פלוני וכהן הוא!" ר"ג ור"א אומרים: נאמנת! ור"י אומר: לא מפיה אנו חיים אלא הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה</p>
---	--

האשה שנתארמלה או שנתגרשה:

אמר רבי יוסי:

6

היא אומרת: בתולה נשאתני
והוא אומר: לא כי אלא אלמנה
נשאתיך
אם יש עדים שיצאת בהנומא וראשה
פרוע - סתובתה מאתים.
ר' יוחנן בן ברוקה אומר: אף
הילוק קליות ראיה.
ומודה רבי יהושע באומר לחבירו,
שדה זו של אביה היתה, ולקחתיה
הימנו - שהפה שאסר הוא הפה שהתיר
ואם יש עדים שהיא של אביו, והוא
אומר לקחתיה הימנו - אינו נאמן.

5

מעשה בתינוקת שיירדה למלאת מים
מן העין ונאנסה,
אמר רבי יוחנן בן נורי - אם רוב
אנשי העיר משיאין לכהונה, הרי זו
תנשא לכהונה.

שאלות:

(1) מה פטרו של הביטוי: "לא מפיה אנו חיים", והאם יש לו קשר
לביטוי: הפה שאסר הוא הפה שהתיר? לו יתגלה קטר, קל יהיה
להבין את הודאתו של ר' יהושע במשנה מס' 6, שכן הודאתו
תהיה קשורה למחלוקתו עם ר"ג ור"א במשניות מספר 4 - 1.

(2) מה פירושה של משנה מס' 6, ע"פ שיטת מבנה המשניות, והאם
חלקה הראשון קשור למחלוקת ר"ג ור"י במשניות מס' 4 - 1.
כמו-כן האם ר"ג מסכים לחלק הזה במשנה?

הערה: אין המאמר עונה ישירות לשאלות, אלא מכלל הדברים עולה
התשובה.

הסבר מחלוקת ר"ג ור"י במשניות מס' 4 - 1

לכל משנה ישנה כותרת, המכילה עובדה, אשר נכונותה אינה שנויה כלל במחלוקת. מחלוקת ר"ג ור"י היא האם יש בכח עובדה זו "לדבר בעד עצמה" בכל הקשור לויכוח בין האשה לבין הבעל או בית הדין, כלומר שעובדה זו מטילה דופי באשה, מפני שהיא אומרת "דרשני".

ר"ג סובר שעובדות מעין אלו, אינן אומרות דברים מפורשים לגבי הויכוח, וכל מקורות המידע למה שקרה באמת מגיעים אלינו מן האשה בלבד (הבעל ובית הדין טוענים טענת שמא), על-כן, טוען ר"ג, נקבל את פרשנותה לגבי העובדה שנתגלתה.

עקרון הנאמנות של ר"ג דומה לעקרון הנאמנות של הכלל "הפה שאסר הוא הפה שהתיר", שעל-פיו, כאשר מקורות המידע מגיעים רק מאדם אחד, הוא נאמן. (הערה: לפי הסבר זה אין צורך להשתמש במילים "מיגו", "חזקה" או "ברי [ושמא]", בשיטת ר"ג).

רבי יהושע טוען שלא רק מפיה מגיעים אלינו מקורות המידע, כך שעלינו לקבל את פרשנותה, אלא העובדות שנתגלו "מדברות בעד עצמן", והן עצמן אומרות "דרשני", על-כן, אע"פ שאין העובדות מספקות לנו דברים מפורשים לגבי הויכוח, הרי יש בכוחן להכניסה לחזקת בעולה לפני הנשואין או בעולה לנתין ולממזר, ולהטיל בה דופי. טענתו המרכזית של ר' יהושע היא, שלא מפיה בלבד אנו חיים, אלא העובדות "מדברות בעד עצמן", והן אומרות "דרשני".

הסבר משנה מס' 6

שיטה א'

אשה שנתגרשה, ותובעת כתובתה: היא אומרת - בתולה נשאתני והוא אומר - לא, כי אלא אלמנה נשאתני

או

אשה שנתארמלה, ותובעת כתובתה מן היתומים:

היא אומרת - בתולה נשאתני

והם אומרים - לא, כי אלא אלמנה נשאך אבינו

אם יש עדים וכו'.

הערות לשיטה א':

- 1) מדוע הבעל והיתומים, הם אלו שנאמנים, ועל האשה מוטלת חובת הראיה, סוף סוף הר' רוב נשים נשאות בתולות?
שאלה זו ניתן לתרץ:
- (א) לרוב הנשים הנישאות בתולות יש קול (פרסום הבא לידי ביטוי בעדים) על-כך, ואילו לאשה זו אין קול (תירוץ הגמרא);
- (ב) האשה צריכה להציג את שטר כתובתה וכשהיא לא מציגה אותו - ידה על התחתונה.
- כך או כך צריך לזכור, שאע"פ שאפשר לתרץ, הרי הדברים אינם פשוטים, ישנה כאן שאלה גדולה.

- 2) ככל המשניות הקודמות (מס' 1-4), גם משנה מס' 6, פותחת בכותרת. לפי השיטה הזו, קצת מוזר ההבדל העקרוני בין כותרת משנה מס' 6, לבין שאר הכותרות (משניות מס' 1-4), שכן בכולן מכילה הכותרת עובדה אשר נכונותה אינה שנויה במחלוקת, והויכוח הוא על פרשנותה של העובדה, ואילו במשנה מס' 6, העובדה שבכותרת היא עצמה שנויה במחלוקת (קושיה זו אינה ע"פ פירוש רש"י המוצג לעיל אלא לפי פשוטה הפשוט של המשנה). גם אם נפרש כרש"י (הפירוש המוצג לעיל), על-כל פנים, הויכוח אינו על פרשנותה של העובדה כלל. כמו-כן, קשה לפירוש רש"י, מדוע לא פירטה המשנה את שני המקרים שהכילה הכותרת.
- כללו של דבר, ראוי היה לוותר לגמרי על הכותרת ולהתחיל ישר בויכוח!!!

שיטה ב'

כבמשניות הקודמות (4-1) מכילה הכותרת של משנה מס' 6 עובדה שאינה שנויה במחלוקת, ואשר היא יכולה להטיל דופי באשה, אם היא לא תציג את פרשנותה:

האשה שנתארמלה או שנתגרשה, והתחתנה שוב:

היא אומרת לבעלה השני: אע"פ שאלמנה הייתי, בתולה נשאתני והוא אומר: ברור שאת בעולה, הרי אלמנה נשאתיך.

בעובדה זו, אף לשיטת ר"ג, אין האשה נאמנת בפרשנותה - כאן מודה ר"ג שהעובדה מדברת בעד עצמה והיא בחזקת בעולה.

גם ר' יהושע, מודה לר"ג, בחלקה השני של המשנה, שישנם מקרים שכל מקורות המידע מגיעים מאדם מסויים, או במילים אחרות - מפיו אנו חיים, ועל-כך יהיה נאמן. "הפה שאסר הוא הפה שהתיר".